

ИЗБОР ЧАСОПИСА ЗА ИНДЕКС МЕДИКУС / МЕДЛАЈН

Љубица БОЖИНОВИЋ

Index Medicus и одговарајући систем онлајн *Medline* (главни библиографски системи онлајн базе података цитата Националне медицинске библиотеке *Medlars*) јесте интернационалан и обезбеђује приступ литератури светских биомедицинских часописа. Одлука да ли ће се часопис индексирати или неће заснива се на резултатима разматрања научне политике и квалитета, а доноси је директор Националне медицинске библиотеке (*NLM*). Одбор Управе Библиотеке успоставља политику Библиотеке. Технички Комитет за рецензију (*LSTRC*) ревидира наслове часописа и утврђује квалитет њихових садржаја.

Постоји груба аналогија с процесом доношења одлуке о одобравању средстава за истраживање Националног института за здравље (*NIH*). Наиме, одговарајућу научну вредност индивидуалних пријава одређује Студијска секција на исти начин као што *LSTRC* вреднује часописе. Међутим, мешавину типа одобрења за истраживања или типа часописа одређује независно Савет или Одбор у складу са одговарајућим програмом. У складу са овим принципима *LSTRC* често преузима рецензије и Савет спољних сарадника-експерата у одговарајућој области.

Као резултат ових рецензија, текући наслови могу да се изоставе или нови додају. Такође, *Medline/Medlars* садрже неколико база података према специјализованим темама. Часописи са одговарајућом тематиком могу се узети у обзир за укључивање у једну од таквих специјализованих база података. У базу података *Medline* индексирано је и укључено око 4 500 наслова, а 3 600 у Индекс медикус. *LSTRC* се састаје три пута годишње и разматра приближно око 140 наслова на сваком састанку. Додатни наслови се разматрају у ревизијама специјалних области.

Корисници индекса Медларса широм света су истраживачи, медицински практичари, едукатори, администратори и студенти, чије се потребе знатно разликују. Сви су важни и циљ Индекса није да се концентрише на једну групу корисника на уштрб друге. Садржај, формат и прихваћена структура часописа, намењених потребама корисника, такође су веома различити. *NLM* још увек тражи практичан систем избора часописа који одражавају ове различите потребе и жеље. У међувремену, избор много зависи од процене чланова комитета и директора. Намена следећих критичких (битних) елемената треба да послужи као опште упутство како би се поставили конзистентни проблеми за разматрање, када чланови комитета прегледају часописе тражећи најбоље и најпогодније садржаје биомедицинске литературе.

КРИТИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ

Проблеми и област. Часописи који се износе Комитету за рецензију треба да садрже претежно срж биомедицинских проблема. Часописи чији су садржаји претежно периферни или се односе на биомедицину износе се Комитету с времена на време, када имају неки биомедицински садржај. У овим случајевима Комитет не тражи само квалитет садржаја него и допринос проблему у области коју обрађује. Углавном, часописи чији је биомедицински садржај већ одговарајуће покривен неће бити индексирани.

Квалитет садржаја. Научна вредност садржаја часописа при разматрању избора часописа за индексирање примарна је. Вредност, значај, оригиналност или допринос целокупном садржају сваког наслова кључни су фактори који се узимају у обзир у препоруци за индексирање, без обзира на намену или читаоце.

Квалитет уредничког рада. Часопис треба да има одлике које доприносе објективности, веродостојности и квалитету садржаја. Ове одлике подразумевају информације о ме-

тодима избора чланака, нарочито изричите процесе спољне рецензије; изјаве које указују на испуњавање етичких препорука; податке да су аутори објавили финансијски конфликт интереса; кориговање грешака на време; изричито одговорно повлачење као прикладно; и могућност коментара и изношења различитих мишљења. Нити садржај оглашавања, нити комерцијално спонзорство не треба да изазивају питања објективности публикованог материјала. У обзир се може узети спонзорство националног или интернационалног професионалног друштва.

Изглед. При оцени часописа у обзир се узимају: опрема, штампа, графичка обрада и илустрације. Часописи архивског значаја, мада то није захтев за селекцију, треба да буду штампани на папиру без киселине.

Корисници. Медлајн и Индекс медикус су првенствено намењени здравственој професији; истраживачима, практичарима, едукаторима, администраторима и студентима. Под здравственом професијом подразумевају се лекари, медицинске сестре, дентисти, ветеринари и многе сродне здравствене професије које учествују у истраживањима и у систему здравствене заштите.

Врсте садржаја. У разматрање се узимају часописи који садрже једну или више следећих врста информација:

1. Оригинална истраживања.
2. Оригинална клиничка искуства праћена анализом и дискусијом.
3. Анализе филозофских, етичких или социјалних аспеката здравствене професије или биомедицинске науке.
4. Критичке рецензије.
5. Статистичке компилације.
6. Опис и процена метода или поступака.
7. Приказ болесника с дискусијом.

Сви ови облици информација треба да буду укључени у Индекс медикус и Медлајн да би задовољили потребе корисника. Међутим, тежња је да приоритетне области буду приближно у паралелном редоследу наведених врста. На пример, вероватније је да часописи са оригиналним чланцима дају значајније доприносе у својој области и према томе чешће се селекционишу него они који садрже само приказ болесника. Публикације које се састоје од прештампаних чланака, извештаја друштвених активности, с апстрактима из литературе, новости или приказа књига обично се не индексирају.

Страни часописи. Мерила за селекцију су иста као и за оне који су писани на енглеском језику. Друге ствари су исте; додатно се узима у обзир расположив адекватни апстракт на енглеском језику који садржај чини приступачним већем броју читалаца.

Географски простор. Часописи најбољег квалитета и најкориснији селектују се без обзира на место публикације. У циљу обезбеђивања ширег интернационалног простора посебна пажња је дата истраживањима, јавном здравству, епидемиологији, стандардима здравствене заштите и типичним локалним обољењима. Углавном, неће бити одабрани за индексирање часописи чији је садржај добро заступљен у Индексу медикусу и Медлајну или се публикују за локалне читаоце.

Интерпретација ових мерила ће утицати на утврђени циљ часописа. Као илустрација предложене су четири шире категорије часописа.

1. Истраживачки часописи претежно су посвећени оригиналним истраживањима у биомедицини и медицинској науци, укључујући истраживања у базној науци; клиничким пројектима испитивања терапијских средстава; ефекту дијагностичких и терапијских оруђа; или студијама које се односе на област понашања, епидемиолошким или едукативним аспектима медицине.

2. Клинички или практични часописи имају као главни циљ документовање стања текуће праксе, која омогућује проверу за оне који се школују или настављају едукацију практичара. Ово се постиже публикавањем случајева оболевања, дискусијама и илустрацијама нових поступака, проценама савремене праксе и коментарима.

3. Ревиијски часописи садрже садашње стање знања или праксе, која интегришу савремена достигнућа с прихваћеним принципима и праксом, или сумирају и анализују сагласност погледа контроверзних тема у науци и пракси. Ревиијски часописи снабдевају информацијама практичаре и истраживаче, студенте и друге који желе преглед садашњег стања у одговарајућој области.

4. Општи или вишенаменски часописи садрже елементе свих наведених, а често садрже коментаре и анализе значајних социјалних, политичких и економских проблема. Они су обично намењени великом броју читалаца и нису ограничени на специјалност.